

Stockholm
2026-02-04

Remissvar på Produktivitetskommissionens betänkanden

1. Inledning

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) tackar för möjligheten att lämna synpunkter på Produktivitetskommissionens del- och slutbetänkanden. IVA välkomnar kommissionens huvudsakliga analys och övergripande inriktning och instämmer i att produktivitetstillväxten är avgörande för Sveriges långsiktiga välstånd, konkurrenskraft och förmåga att möta stora samhällsomställningar.

IVA är en akademi inom teknik och ekonomi som har en systemsyn som grund för tänkande även i samhällsfrågor. Idag kräver allt fler frågor ett horisontellt angreppssätt och produktivitetskommissionen har tagit ett brett grepp på hela samhällsekonomin, vilket IVA välkomnar. De frågor kommissionen lagt förslag kring berör hela Regeringskansliet och ofta flera departement samtidigt för olika sakområden. IVA ser gärna en bred hantering av detta betänkande jämfört med en traditionell mer sakområdesinriktad hantering för helhetsgrepp och genomslag. E sådan hantering skulle även vara en signal till hela statsförvaltningen om systeminnovation i arbetssätt.

IVA ser ett stort värde i att kommissionen presenterar ett brett och långsiktigt perspektiv på produktivitetspolitiken, där produktivitetstillväxten kopplas till såväl teknisk utveckling som institutionella och strukturella förutsättningar. IVA vill samtidigt understryka vikten av att betänkandena nu omsätts i konkret reformarbete och inte stannar vid analys och övergripande policyrekommendationer.

IVA lämnar i detta remissvar synpunkter främst inom områden nära IVAs kärnuppdrag – forskning, innovation och utbildning – men även ur systemperspektiv på ramvillkor, offentlig sektors effektivitet samt EU:s roll för svensk produktivitet och skalbarhet.

2. Sammanfattning av IVA:s huvudsakliga synpunkter

IVA tillstyrker i huvudsak Produktivitetskommissionens inriktning och vill särskilt framhålla följande prioriteringar:

1. **Färdigställandet av EU:s inre marknad är av grundläggande betydelse** för svensk produktivitet och välbefinnande. Kommissionen understryker också den centrala roll som den inre marknaden spelar för Sveriges produktivitetsutveckling och pekar på starka skäl att fortsätta stärka dess funktionssätt. Ett sådant arbete bör i hög grad inriktas på att bryta ned kvarvarande hinder för fri rörlighet, särskilt inom tjänstesektorn och framväxande nya branscher, där betydande regulatoriska hinder fortfarande begränsar gränsöverskridande handel och konkurrens.
2. **Statens investeringar i FoU bör höjas till 1,2 procent av BNP till 2032** för att möta den starka globala utvecklingen och ökande konkurrensen inom forskning och innovation. Höjningen bör investeras med balans mellan nyfikenhetsinitierad och behovsmotiverad forskning, samt med prioritering på global forskningsspets och främjande av starka innovationskluster.
3. **Teknikforskning behöver särskilt prioriteras** för att möta internationell utveckling och stärka Sveriges position inom möjliggörande nyckelteknologier och disruptiva teknologier som öppnar upp för nya branscher och företag, samt stärker konkurrenskraften för befintliga.
4. **Kompetensförsörjning är fundamental:** insatser behövs från grundskola till högre utbildning, forskarutbildning, livslångt lärande och internationell rekrytering.
5. **Offentlig sektors produktivitet måste öka**, särskilt genom digitalisering och användning av AI. Detta förutsätter samtidigt organisatorisk förnyelse, utvecklade styrformer och en minskad administrativ belastning. Därutöver behöver den offentliga sektorn bli väsentligt snabbare i att möta de nya behov som uppstår i näringslivet till följd av disruptiva teknologiska och sociala förändringar. Utan en sådan anpassningsförmåga riskerar den offentliga sektorn att hämma, snarare än understödja, produktivitetsutvecklingen.
6. **Regleringar, byråkrati och tillståndprocesser bör förenklas och effektiviseras** för att stödja investeringar, innovation och tillväxt.
7. **Samverkan och rörlighet mellan akademi, institut, näringsliv och offentlig sektor bör stärkas**, inklusive genom karriärvägar och meritering.
8. **Entreprenörskap bör underlättas och stimuleras** för att stärka produktivitetstillväxt och innovationskraft.
9. **Arbetstid bör inte lagstiftas** utan fortsatt hanteras av arbetsmarknadens parter.

3. Övergripande syn på Produktivitetskommissionens analys

IVA delar kommissionens beskrivning av att Sverige och omvärlden står inför strukturella förändringar där produktivitetstillväxten påverkas av teknikutveckling, geopolitik, klimatomställning och ökade administrativa kostnader.

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

IVA instämmer särskilt i vikten av att produktivitetspolitiken utformas långsiktigt och fokuserar på grundläggande ramvillkor snarare än på fragmenterade och kortsiktiga åtgärder.

IVA delar kommissionens betoning av att:

- väl fungerande institutioner och ramvillkor är centrala för produktiviteten, och att offentlig sektor spelar en viktig roll för produktiviteten i hela ekonomin,
- det finns risker med att offentlig sektor överlastas av parallella mål och uppdrag (perspektivträngsel), vilket försvårar styrning och effektivitet.
- många organisatoriska strukturer och arbetssätt inom offentlig sektor har vuxit fram under andra förutsättningar och inte alltid är anpassade till dagens behov, vilket kan försvåra omställning, innovation och ett effektivt samspel med näringslivet.

IVA anser att denna helhetssyn behöver tas vidare i en reformagenda med tydligt genomförandefokus.

4. EU:s inre marknad och ett globalt perspektiv på produktivitet och konkurrenskraft

IVA vill särskilt understryka att EU:s inre marknad och Europas förmåga att skapa skalbarhet är avgörande för Sveriges långsiktiga produktivitsutveckling. IVA delar kommissionens bedömning att den största delen av Sveriges handel sker på EU:s inre marknad och att den är mycket viktig för Sveriges välbefinnande och produktivitsutveckling.

4.1 Färdigställ EU:s inre marknad – harmonisering och minskad fragmentering

IVA instämmer i kommissionens betoning att produktivitet gynnas av ramvillkor där företag kan verka över gränser med förutsägbara och samordnade regelverk. Kommissionen pekar på behov av harmonisering och liknande implementering av EU-lagstiftning.

IVA vill särskilt framhålla att fragmentering och otydlighet i regelverk, samt olika implementering mellan medlemsstater, bidrar till att företag får svårt att utnyttja skalfördelar. Kommissionen beskriver också hur 27 olika regelverk och tillämpningar försvårar skalning i EU jämfört med exempelvis USA.

IVA anser att Sverige bör:

- prioritera genomförandet av EU-politik som stärker fri rörlighet och minskar hinder, särskilt på tjänstemarknaden och framväxande digitala marknader,
- verka för ökad harmonisering och transparens i implementering av EU-regelverk,

- aktivt motverka överimplementering när det får negativa konsekvenser för konkurrenskraft och investeringar.

4.2 Industripolitik och statsstöd – risk för ineffektivitet

IVA noterar att kommissionen uttrycker tydliga risker med en ökad industripolitisk inriktning med riktade offentliga stöd, eftersom det riskerar att snedvrider konkurrensen och minska produktiviteten. IVA delar denna syn och anser att Sveriges och EU:s fokus bör ligga på robusta och innovationsfrämjande ramvillkor. Här är det viktigt att påpeka att det finns lyckosamma, breda samverkansprogram som Fordonsstrategisk forskning och innovation (FFI) och Avancerad Digitalisering. Vidare blir det viktigt för Sverige att förstå den svenska rollen i förhållande till EUs kommande Konkurrenskraftsfond och IPCEI-verktyget (Important Projects of Common European Interest). Samtidigt finns det ett värde i funktionsinriktade insatser som stärker omställningsförmåga, teknikutveckling och samverkan utan att peka ut enskilda företag eller tekniska lösningar. Ett sådant fokus bidrar till att bygga långsiktiga förmågor och ekosystem som stödjer produktivitet och strukturell omställning.

5. Forskning, innovation och teknikutveckling – nödvändigt med stärkt ambitionsnivå

IVA instämmer i att forskning och innovation är centrala drivkrafter för långsiktig produktivitet. Kommissionen pekar på behov av förbättrad kvalitet och mer banbrytande forskning samt ökat och bättre stöd till FoU och innovation.

5.1 Öka statens FoU-investeringar till 1,2 procent av BNP till 2032

Många länder och regioner ökar radikalt sina investeringar i FoU och ser detta som fundamentalt för global konkurrenskraft och tillväxt. Över hälften av svensk BNP är export och svenska företag måste leverera produkter och tjänster i världsklass för att attrahera kunder från resten av världen. Statens investeringar i FoU är fundamentala för att svenska aktörer har en hög nivå på kunskap och IVA anser att statens investeringar i FoU behöver höjas till **1,2 procent av BNP till 2032** för att möta den globala utvecklingen och stärka den internationella konkurrenskraften.

IVA betonar att satsningen bör ha:

- balans mellan **nyfikenhetsinitierad forskning** och **behovsmotiverad forskning**,
- tydlig prioritering av **global forskningsspets** och starka **innovationskluster**,
- långsiktighet och förutsägbarhet som stärker Sverige som attraktiv forsknings- och innovationsnation.

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

IVA vill samtidigt framhålla att investeringar i FoU behöver kopplas till genomslag i samhälle och näringsliv – via fungerande samverkan, mobilitet och starka innovationsmiljöer.

5.2 Prioritera teknikforskning och disruptiva teknologier

IVA vill särskilt framhålla vikten av att teknikforskning prioriteras, i syfte att möta den starka internationella utvecklingen inom teknik, inte minst utvecklingen inom möjliggörande och disruptiva teknologier. Därtill är det centralt att stärka samhällets och näringslivets förmåga att hantera de utmaningar och omställningskostnader som kan följa av en snabb teknologisk och strukturell förändring.

Samtidigt bör Sverige prioritera samverkan mellan akademi, institut och näringsliv, i linje med Sveriges behov av att både utveckla teknik och implementera den brett.

6. Kompetensförsörjning och utbildning – en produktivtetsnyckel från tidig ålder till arbetsliv

IVA instämmer i kommissionens övergripande slutsatser om kompetensens betydelse för produktivitet och konkurrenskraft, och vill betona att kompetensförsörjning måste ses som en sammanhängande kedja.

6.1 Grundskola: säkra grundkunskaper och stimulera STEM

IVA vill framhålla betydelsen av en skola som säkerställer grundkunskaper inom läsa–skriva–räkna, samtidigt som intresset för STEM-ämnena stimuleras. Inte minst är det viktigt att skolan bidrar till att få fler tjejer att intressera sig för teknik för att så småningom välja utbildning och karriärer som ingenjörer och tekniska roller.

6.2 Stark högre utbildning, särskilt inom STEM

IVA framhåller vikten av en stark högre utbildning, särskilt inom STEM-områden, gärna i kombination med humaniora och samhällsvetenskap för samhälls- och systemperspektiv.

6.3 Forskarutbildningen: öka attraktionskraften

IVA vill betona att forskarutbildningen behöver höja attraktionskraften, särskilt för personer som genomgått svensk högre utbildning.

6.4 Livslångt lärande: tydligare uppdrag och finansiering

IVA anser att livslångt lärande behöver kontinuerligt behöver stimuleras för befintlig högutbildad arbetskraft, särskilt med den snabba teknikutvecklingen. För detta krävs reformerat uppdrag och nya finansieringsmodeller till lärosäten.

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

6.5 Underlätta internationell rekrytering

IVA vill särskilt lyfta vikten av att underlätta rekrytering av utländska studenter, forskare och experter med rätt kompetens genom förenkling av byråkrati, snabbare processer, ekonomiska incitament samt möjligheter att stanna kvar i Sverige.

7. Offentlig sektor – produktivitet kräver både teknik och organisatorisk förnyelse

Den svenska offentliga förvaltningen och ekonomin kännetecknas av decentralisering - en decentralisering som har stöd i lagen främst genom Regeringsformen och Kommunallagen. Decentralisering har i många avseenden fördelar genom att beslut fattas på en så nära nivå som möjligt. Samtidigt finns det ett inbyggt produktivetsproblem, där flernivåstyrning och sektorisering har stora utmaningar. Många av de förslag som kommissionen lägger har goda förutsättningar att förbättra produktivitet och resursutnyttjande inom väl avgränsade områden. Men de stora vinsterna skulle med hög sannolikhet ligga i om systemperspektivet var mer uttalat. Ett sådant perspektiv innebär inte stora omorganisationer eller förändringar i uppgifter. Det handlar snarare om att rikta sökljuset mot områden där ansvarsområden skaver mot varandra. Det handlar också om att möjliggöra erfarenhetsuppföljning i en decentraliserad struktur.

Om vi jämför den offentliga sektorn med industrins ständiga förbättring och fokus på produktivitet, så är det inkrementella arbetet, dvs ständig utveckling och uppföljning av verkliga erfarenheter, det som i hög utsträckning bidrar till konkurrenskraft. Kommunsektorn har visserligen SKR som intresseorganisation men som offentlig "koncern" finns det inte något forum eller organ för produktivetsökning i den offentliga ekonomin. Det finns inte något naturligt forum eller part för att göra detta möjligt. Ett åskådningsexempel är omsorg och sjukvård av äldre som är dels decentraliserat dels uppdelat på två huvudmän.

IVA delar kommissionens syn på att offentlig sektor är central för produktivetsutvecklingen i ekonomin och att dess viktigaste uppgift ur produktivitetssynpunkt är att garantera institutioner som får marknadsekonomin att fungera effektivt.

IVA instämmer också i att offentlig sektor måste kunna fungera effektivt och med hög produktivitet, vilket kräver tydliga målsättningar samt motverkan av perspektivträngsel.

7.1 Digitalisering och AI – mycket stor produktivetspotential

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

IVA välkomnar kommissionens tydliga betoning av att digitaliseringen sannolikt är det enskilda område som har störst möjlighet att öka produktiviteten i offentlig sektor.

Kommissionen pekar också på betydande effektiviseringspotential och att det ekonomiska värdet av ett fullständigt införande av AI i svensk offentlig förvaltning tidigare uppskattats till cirka 140 miljarder kronor.

IVA instämmer i att detta är ett strategiskt reformområde, särskilt eftersom kommissionen också visar att Sverige tappat i internationella jämförelser om digitalisering i offentlig sektor.

7.2 Förvaltningsgemensam digital infrastruktur – investeringsplan och finansiering

IVA ser positivt på kommissionens förslag om att investeringarna i förvaltningsgemensam digital infrastruktur behöver öka och att en årlig investeringsplan bör tas fram.

IVA noterar även förslagen om:

- nytt anslag i statsbudgeten för grundkomponenter i digital infrastruktur,
- långsiktiga regeringsuppdrag som möjliggör kompetensrekrytering,
- klassificering av digitala investeringar som samhällsinvesteringar.

IVA delar uppfattningen att detta är nödvändigt för att möjliggöra interoperabilitet, säkerhet och effektivt informationsutbyte i offentlig sektor.

7.3 Administrativ börda och ineffektivitet – kärnverksamheten trängs undan

IVA vill särskilt lyfta kommissionens resonemang om att administrativa uppgifter riskerar att tränga undan kärnverksamheten, bland annat genom ökade juridiskt komplexa krav (t.ex. informationssäkerhet, personuppgifter och upphandling) samt externa mål och målsättningar som ökar kravhanteringskapaciteten.

IVA ser detta som en produktivitetssutmaning som behöver mötas genom både regelförenkling och förbättrad styrning.

IVA vill här tydligt framhålla att produktivitetssutveckling förutsätter utöver teknisk innovation även organisatorisk förnyelse, nya styrformer och förändrade arbetssätt, och att stagnation i offentliga organisationer och administrativa strukturer behöver adresseras.

8. Regelförenkling och tillståndprocesser – avgörande för investeringar och innovation

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

IVA instämmer i kommissionens bedömning att ökade administrativa kostnader ofta drivs av ökad regelbörda, komplexitet och omfattande tillståndsprocesser, vilket riskerar att hindra innovation och implementering av ny teknik.

IVA vill framhålla vikten av att minska byråkrati, regleringar och tillståndsprocesser för att främja produktivitet, tillväxt och innovation.

8.1 EU-regler: bättre underlag och undvik överimplementering

IVA noterar att kommissionen bedömer att EU-regleringars konsekvenser för företag behöver belysas bättre och att Sverige vid implementering bör beakta effekter på företagens kostnader, produktivitet och konkurrenskraft, samt undvika överimplementering.

IVA instämmer i detta och vill betona att effektiv EU-implementering är central för att svenska företag ska kunna nyttja EU:s skalbarhet utan onödiga nationella friktioner.

8.2 Tillståndsprocesser: samordning, parallellisering och tydlighet

IVA ser positivt på kommissionens inriktning mot mer samordnade tillståndsprocesser och dess bedömning att staten bör samordna sitt arbete i tillståndsärenden.

IVA noterar även kommissionens resonemang om att samordning och parallelliserade processer kan bidra till snabbare processer och högre produktivitetstillväxt.

9. Samverkan, rörlighet och entreprenörskap – stärk innovationssystemet

IVA vill särskilt framhålla vikten av att samverkan mellan akademi, institut, näringsliv och offentlig sektor stärks.

IVA anser också att rörlighet mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor behöver stimuleras, bland annat genom utvecklade karriärvägar och meritering inom akademien.

IVA vill vidare betona att entreprenörskap, framför allt innovativt entreprenörskap, behöver underlättas och stimuleras för att stärka produktivitetstillväxt och innovation. IVA instämmer i kommissionens förslag om att ett svenskt startup-visum bör utredas, utifrån erfarenheter från andra länder såsom Danmark, Nederländerna och Finland.

Kommissionen pekar på att otydliga och komplexa regelverk samt långa tillståndsprocesser kan hindra innovation och leda till minskad företagsdynamik. Det kan också medföra att företag flyttar FoU och expansion till andra länder. IVA instämmer i att goda generella ramvillkor, regelförenkling och bättre förutsägbarhet är centralt också ur ett entreprenörskapsperspektiv.

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

10. Arbetstid – bör fortsatt hanteras av arbetsmarknadens parter

IVA noterar att Produktivitetskommissionen avråder från en lagstadgad arbetstidsförkortning och ser förhandlingsvägen genom kollektivavtal som en lämpligare ordning. IVA instämmer i denna bedömning.

11. Avslutande synpunkt – nu krävs genomförandekraft

IVA vill avslutningsvis betona vikten av att Produktivitetskommissionens betänkanden omsätts i praktiskt reformarbete. IVA ser det som särskilt viktigt att förslag tas vidare så snart som möjligt, inte minst mot bakgrund av en turbulent omvärld och ökade krav på innovation, resiliens och konkurrenskraft.

IVA vill särskilt understryka att:

- EU:s inre marknad måste stärkas och fragmentering minska,
- FoU och teknikforskning måste prioriteras långsiktigt,
- offentlig sektor behöver få reell förmåga att ta tillvara digitalisering och AI,
- regelförenkling och effektivare tillståndprocesser är avgörande för investeringar och innovationskraft.

Beslut i ärendet har fattats av verkställande direktör Sylvia Schwaag Serger. Ärendet har handlagts av Michael Jacob, policychef. I ärendets beredning har IVA-ledamöter deltagit, särskilt Lars Stenqvist (avd. Elektroteknik), Fredrik Andersson (avd. Ekonomi), Peter Larsson (avd. Utbildning och forskning) och Åsa Zetterberg (avd. Informationsteknik)

Sylvia Schwaag Serger
Verkställande direktör

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)

Besöksadress: Grev Turegatan 16, Stockholm
Postadress: Box 5073, 102 42, Stockholm
Telefon: 08-791 29 00

www.iva.se

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

Michael Jacob

Policychef

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)

Besöksadress: Grev Turegatan 16, Stockholm
Postadress: Box 5073, 102 42, Stockholm
Telefon: 08-791 29 00

www.iva.se